

CARTÎLE SATEANULUI ROMANU.

SCRIERE PERIODICA

PENTRU

TÓTE TREBUINTIELE POPORULUI ROMANU.

Descépta-te Romane!

Va esí in 3|15 dí a fiesce-carei lune. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu intregu e 1 fl. v. a., pentru Romani'a 3 franci — lei noi. — A se tramite la Redactiune in Gherl'a (Szamosujvár).

LAUTARIULU.

Se-mi cânti adi de iubire,
De nunta, fericire,
Lautare caruntítu!
Cà-ci adi viéti'a-i dulce,
Cá foculu ce straluce
Pre Istrulu rumenitu;
Infrânt-'am cu taría,
Cu arma si urgía
Poporulu resculatu,
Si 'n santele altare,
Sub psalmi si buciumare,
Mirésa mi-am luatu!

„Ah Dómne; — elu suspina, —
Decandu vediui lumina,
Nu sciu ce-su fericiri;
Siedeam la tat'a 'n braçia
Cu ochii pe-a sa façia
Undata 'n tênguiri,
Si lînga sant'a cruce
Unu cantecu ce-e mai dulce
Sermanulu, m'a 'nvetiatu:

„Te dù prin lat'a lume
Si plange-alu tierei nume,
La sclavu si la-'mperatu!“

„Unu cantu dar din vechime,
De plangeri si suspine —
Resune pe alu teu arcu;
Cum nasce si se stinge
Unu focu stropitu cu sange,
Sub tronulu de monarcu!“
Betranulu lungu privesce
Spre Domnulu ce doresce
Totu sange si omoru,
Si mân'a linu si-o lasa
Pre-o córda de metasa
Si cânta plinu de doru:

„Veniat Tatarii 'n tiéra,
Cá turmele de fiéra,
Se prade 'n lungu si 'n latu; —
Campii de fericire,
Camine, manastire
Gemeau de-a loru pecatu; —
Atunci din munte 'n maluri
Curgea sangele valuri,
Cu coifuri de barbaru;
Cà-ci Stefanu Domnulu mare,
Sciá dá resbunare
La Lesiu si la Tataru.

„Veniá si Musulmanulu
Se 'nnece iataganulu
In piepturi de romanu;
Dar' vulturii din munte
Racnit'au dile multe
In sange de paganu.
Acum inse prin tíera
Se préda se omóra
De domnu' si de ciocoi;
Adi lantju-i libertate,
Pecatu-i direptate . .
O Domne! ce nevoi!?”

Domniti'a linu se pléca
Si picuri albi se 'nnéca
Pe-a feçiei talismanu;
Iar' Domnulu pal'a-si trage
O frânge; si-apoi sparge
Coron'a de tiranu.
„Nebuna direptate,
Si visu de libertate,
Ce lumea amagiescu;
Adi lantiele se frânga,
Mosiniagulu inse-si plânga
Alu seu cantu parintiescu!“

Nicolau Densusianu.

ROMANI

Mari in Eapte si Poternici in Cuvinte.

Michailu Voivodu.

(Urmare).

*Cum Sultanulu Selim tramise altu Domu in Tier'a-Romanésca,
pre fiulu lui Ianculu.*

Indata ce aflá Imperatulu cum au urmatu lucrurile tramise altu Domnu in Tier'a-Romanésca. Bogdanu Voivodu se numiá acestu nou tramisu, si erá fiulu lui Ianculu, binecunoscutu Sultanului. Ordiná totu odata si lui Mustaf'a-Pasi'a se mérga curundu in Tier'a-Romanésca, se prinda si se lége pre Mihaiu, care erá capulu releloru. Atunci Mustaf'a-Pasi'a esí din Constantinopole cu fiulu lui Ianculu impreuna si cu toti boiarii lui, si ajunsera la Rusciucu cu numeróse osti. La Mihaiu inca venira si i detera scíre cá vine Mustaf'a cu potere mare se puna Domnu in Tier'a-Romanésca si pre densulu se-lu scóta. Cum audi Mihaiu de acést'a, dise se se aduna tóta óstea s'a.

Cum trecú Michaiu la Rusciucu si cum se luptá cu Mustaf'a-Pasi'a si-lu invinse.

Curundu si fara picu de intardiare, dice óstei cá se pléce si se mérga la Rusciucu fara a pierde unu minutu.

Pléca indata, ajunge la Rusciucu, si pre Dunarea inghetziata trecu cá lupii flamendi, si indata dau focu tergului. Êr' Turcii cum i vediura, tremurara cá pescii. Pre data rupu si respândescu cetele turcesci, lui Sérder-Pasi'a i taià mai antaiu capulu. Êra Domnulu ce veniá se domnésca scapà singuru singurelu. Multu reu facura acelei óste. Rusciuculu -lu pradara si-lu adusera in stare de plansu; averi luara, turcóice rapira multe, luandu unele Ungurii, altele catanele, altele Romanii, altele Dorobantii; mamele-'si plangeau copii, si copii sbierau dupa mame. Multa jale se facu in diu'a acést'a, sbieratele si vaietele se inaltiau pâna la ceriuri. Averii luara de se incarcara toti, sclavi si sclave nemicu nu scapà din mân'a loru: frumósele cadine, multu resfatiata, ce stau pururea inchise si neatinse de sóre, se le fi vediutu atunci góle, descultie, tavalinduse in ninsóre, unele târaite de peru, altele de mâna, nu vedeai ostasiu, care se nu duca vreo cadina. Dupa ce arsera Rusciulu si-lu pradara, se întórsera in Tier'a-Romanésca, unde se pusera se urmarésca si se fugarésca pre inimici, taiandu pre Turci si pre Evrei si dandu-i pierdiarii. Atunci Domnulu demandà se se traga dela Dunare fara picu de intardiare; si se întórsera cu anima buna si voiosi cà invinsera pre inamicu si veniau incarcati cu prádi. — Dara pâna se ajunga la locul unde este scaunulu Domniei, alte sciri adusera lui Michaiu omenii lui: Cumca Tatarii incursera in Tier'a-Romanésca si rapiau omeni si lucruri. Audiendu Michaiu acéste sciri, i parù reu fórte, si dise se se gatésca cá se mérga se afle pre Hanulu. Pre Greci tramise, trei sute de flacai, se védia din catràu vine, se afle de suntu multi, de e cu ei si Hanulu, se-i dee de scire curundu, cá se merga si Mihaiu spre intimpinarea loru. Êra Tatarii erau optu-dieci-de-mii, ce intrasera in tiéra si rapisera mame si copii multi. Din ei ajunesera la Neslovu, unde tabarisera cu Hanulu fórte multi din cei mai alesi. Si esira si Grecii, acei nobili eroi, inainte cu vigillii se vedea de suntu multi Tatari, cá se chieme si pre ceialalti intru ajutoriu, de téma se nu cadia sclavi in manile inamicului. Se sfatuirà inse si-si disera: „Se mergemu singuri cá, séu se cascigamu onóre, séu se pierdemu viéti'a. Nu vedeti ca vréu Romanii se ne piérda si de ace'a ne-au tramisu cá se ne prinda? Pâna candu se fimu urgisiti de Romani, si de mari si mici batjocuriti? Alesandru Impe-

ratu tóta lumea supuse cu Grecii pentruca erau viteji; si noi se ne aretamu fricosi, indereptu se ne tragemu? De suntemu Macedoni, astadi se-o dovedimu, astadi se onoramu si natiunea si patri'a, séu astadi se morimu fara alta sperantia, cà-ci de vomu chiemá Romanii se ni ajute, ne voru dice: „v'a fostu frica!“ si ne voru luá in risu. Se damu dara singuri navala in Turci si speramu se-i prindemu pre toti cá pre nesce magari.“

Cum Grecii se aruncara asupr'a Turciloru si i invinsera.

Si mersera si-i aflara unde erau tabariti; erau doue-spredeice mii de Tataři, totu unulu si unulu din cei mai alesi, ér' Grecii erau numai trei sute de viteji, carii, intrandu cá keii in mijloculu Tatariloru, i calcara fara véste, si i respandira, si fugiau pagânii desculți, aruncându arme si totu, lasându prada multa, vesminte si totu ce aveau; fugiau despoiatu, dara nu aveau cum se scape: cà-ci erá ninsóre multa, si erau amortíti de frigu si fugiau cum nu vreau, pre josu si inspaiméntati, éra Grecii i urmariau cu multa vitejia. Acolo se fi vediutu Tataři culcati pre ninsóre. Multu reu le casiu nara pâna ce se facú diua. — La Giurgiu cercá Hanulu se-si afle mantuire. Si imperatulu candu aflá lucrulu cum mersése, puse se faca unu podu pre Dunare.

Cum Imperatulu puse se faca podu pre Dunare, cá se-si tréca ostile in contr'a lui Mihaiu.

Chiamá dara pre Sinan-Pasi'a, antáiuulu seu Veziru si-i dise si-i porunci: „curundu osti se gatesci, din tota Anatoli'a se viná Beilerbeii, Samlii, Caramanii si Cinthii toti, se viná Beilerbeii Rumeliei cu toti vitejii loru, cu Cadii cei frumosi si laudati: ié osti bune si mergi la inamiculu meu se-lu prindi numai decatu, misielu de servu alu meu, ce mi-a juratu credintia, si acum se redica asupr'a-mi cá unu balauru neimblánditu. Mi-a stricatu tier'a, pradatu-mi-a orasiele, cetatile si satele mele, pre care mosiulu meu le-a dobânditu cu multa osteneala; mi-a luatú din mâni Brail'a si Giurgiulu; a trecutú la Rusciucu cu glótele lui; a taiatu si sfarmatu ostile mele; a pradatu si risipitu castelele mele; mi-a ucisu capitanulu meu, pre Mustaf'a-Pasi'a, spaim'a inamiciloru mei si tari'a imperatiei mele; Silistr'a, Varn'a, Bab'a si pâna si Provatu; Dobrici'a, Zagar'a, Plevn'a, Nicopoli, Vraci'a, Vidinulu,

tote le-a risipitu, nimicu n'a mai remasu; Hanului, de care tremurau toti, Hanului in lume cunoscutu, i-a ruptu nasulu si l'a pusu pre fuga rusinatu; câte osti am tramisu se-lu bata, n'au potutu se-lu sdrobésca; mi-a facutu ostiloru rusine, ce n'au patitu dela alte mari poteri; mi-a pradatu locurile, si mi-a luatú Serbi'a, unde nu asceptámu se vinà unu misielu ce lu am facutu Domnu si care acum mi se aréta inimicu si me amenintia. Deci pléca indata si intra in Tier'a-Romanésca si prada totu, prinde si robesce pre mume cu copii loru, éra pre acél'a víu se-lu prindi si se mi-lu aduci legatu cá se-mi versu asupr'a-i amarulu, cu care m'a adapatu; si pune acolo unu Beilerbeiu se-le faca judecata si se aiba domni'a. Tierai-Romanesci.“

Cum Sinan-Pasi'a esí din Constantinopole si vení in Tier'a-Romanésca asupr'a lui Mihaiu.

Atunci dara Sinan-Pasi'a esí din Constantinopole si veniá dreptu in Tier'a-Romanésca, vrendu din tota anim'a se intre in tiera si se o cuprinda vréndu si pre Mihaiu se-lu piérda. Acestea vrea Sinan-Pasi'a, éra Mihaiu vrea altele, urdându mari stratageme (apucaturi) si planuri de resbelu. Cum veníra de-i detera de scire cá vine Sinan-Pasi'a cu óste forte tare, curéndu 'si adunà ostile si merse de le asiedià la Calugareni, cá se véda pre Sinan-Pasi'a ce are de gându se faca. Trimise si la Sigismundu se vinà din Ardélu cu tote ostile lui. Éra densulu veni si se asiedià aprópe de Copaceni, candu si Turcii ajunsera la Calugareni. Atunci merse cu cutediare de-i intêmpinà pre punte. Aci se fi vediutu pre Turci cum inotau cá nesce porci. — Câti veniau asupr'a lui, cá unu balauru i resipiá si cu gramad'a î-i aruncá in mocirla. Cum aruncà pre Sinan-Pasi'a in tina de pre calu, pre antâiulu loru capitanu, si-lu cufundà in smêrcuri; cá unu porcu s'a innomolitu si si-a pierdutu turbanulu, si i-a cadiutu feregen'a si l'au risu toti, catu pre aci erá se se innece in acele smêrcuri; asié de bine 'lu apucà cá si cu furc'a si-lu aruncà de-i sarise din minte tóte cugetele de trufia si laudele cele mincinóse.

Cum vrù Sinan-Pasi'a se prinda pre Mihaiu cu insielatiune.

De alta parte esira din ascundieturi Mihnea si Hasan-Pasi'a, acelu Hasanu vitézu, cu osti nenumerate, si vrura se

apuce pre Mihaiu la midilocu, de doue parti se-lu bata; dara elu se intorse asupr'a-le cu anima ingrozitória, de-i facù se-si piérda tota vitejí'a: se intórse cu sabi'a in mâna, cá unu fulgeru in ei se arunca si-i risipesce indatata. Uimitu de spaima Hasan-Pasi'a, nu-si veni in semtíri decátu prin noua spaima, candu audí cum a aruncatu pre Vizirulu in smércu. Fiori de mórte 'lu cuprinsera atunci, tremurá anim'a in elu, piciórele nu-lu mai tieneau, si arm'a nu o potú apucá, ci fugiá inspaiméntatu inaintea lui Mihaiu, care urmându-lu din dereptu, mániosu i strigá: se stee de este erou se se lupte cu densulu pieptu la pieptu; dara turcului nu-i vení la socotéla se sté, ci fugiá, si alergá la Vezirulu carui'a i spuse câte a patítu dela Mihaiu; de asemenea si Sinan incepù se-i spuna cum de fric'a lui Mihaiu a invetiatu se in-nóte; i spune cum acest'a 'lu lovise cu palosiulu, cum 'lu aruncase in balta si erá pe-ací se-lu prinda; si de nu erá unu Spahiú ce alergá se-lu scóta se-ar' fi si inecatu; cumca facuse acuma, la betranetia, rusine ce nimene altulu in tote imperatiile lumei nu se gasise se-i faca. Aداuse apoi: „Cum se facemu se-lu invingemu? iá se le propunemu galbini, asié vomu isbutí, se damu noi la boiéri, si ei 'lu voru lasá, cà-ci dandu-le loru auru curundu 'lu voru pradá.“

Cum se intielesera cu Mihnea Voda se prinda pre Mihaiu.

Atunci Mohametu-Beiu dise lui Mihnea Voda: „Tie* amu hotaritu se-ti damu acést'a insarcinare.“ Si elu respunse: „sciu eu cum se-lu prindu; toti boiérii, de lángha densulu sunt ai miei.“ Apoi propuse lui Danu-Vistiériulu se-lu prinda viu si se-i dee bani. Pre locu Danu alérga la antáiulu capitanu, care se numiá Chiralu Albertu si-i dise: „de vréi se traiesci inca si se nu-ti pierdi capulu, dù-te in tier'a t'a si lasa pre Mihaiu. Iá cincidieci-mii galbini si intórcete de unde ai venitu cu toti ai tei; cà-ci au venitu Turci multi fórté, si de ne voru impresurá, ne innéca pre toti aci, in aceste smércuri. Lasa pre Mihaiu, se vedemu ce va se faca; e preste potintia se nu-lu prinda; de ace'a tu iá galbinii ce vré se-ti dee Pasi'a si lasa-te de calea, pre care ai plecatu.“ Chiralu Albertu indata si plecá sese duca lasandu pre Mihaiu la Calugareni. Mihaiu inse numai decatu intielese lucrulu, si pricepù cà dela boiéri veniá tradarea (venderea). Se trase

dara in unu locu aproape de Rucăru, unde de mai înainte facuse pregatiri, si acolo asepta pre Sigismundu din Ardélu, standu la o parte pâna cându o se vinà acest'a.

Cum cuprinse Sinan-Pasi'a Tier'a-Romanésca, si cum o pradă infricosiatu.

Atunci Sinan-Pasi'a cu tóta óstea s'a, intrà in Tier'a-Romanésca, cutrierandu in susu si in josu. Intrara Turci multíme, cari alergau in tote partile, rapíau mame si copii si nu aveau nici o mila. La Tergóvisce, s'a apucatu Sinan se zidésca cetate tare. In urma cuprinse tóta tiér'a, si incepù se domnésca preste ea. In Bucuresci siedea invingatoriu si avea nespusa bucuria cà a scosu Tier'a-Romanésca din mânilé lui Mihaiu. Intre acestea Sigismundu ajunse din Ardélu si intrà cu tóte ostile in Tier'a-Romanésca, mergându la Rucăni unde erá Mihaiu. Acest'a 'lu primí cu mare onóre. —

(Va urmá).

OSTEANULU ROMANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(Balada).

Ventulu sufla recorosu,
Toti redica-unu viersu doiosu,
Pentru dulce tiér'a loru
Carea-i plina de omoru.
Dar' sub celu verde rezoru
La unu limpede isvoru,
Siede-unu fetioru frumusielu,
Teneru, 'naltu si sprintenelu
Cu amant'a-i ochesfia
Petrecându in armonia;
Fetiorasiu-i de 'nsuratu
Dar' in lupta e chiamatu,
Se-si mântuie alu seu poporu
De acelu cumplitu omoru.
Tatalu seu erou romanu
Chiar' acum fiendu betranu,
La elu iute-a alergatu
Si din gura-a cuventatu:
„Scumpulu meu si dragulu meu,
Nu vedi, cà tiér'a e 'n reu?
Cà-ci acumu se resculara
Ostea turca si barbara,
Si de totu ne-a 'ncungiuratu!
Vei se fi-i acu-si legatu!“

„Eu se fiu candu-va legatu
Neci odata n'am rabdatu,“
Dise 'ntr'unu tonu seriosu
Fetiorasiulu celu frumosu;
„Mai curundu ca voi mori,
Decatu tiér'a-mi vá geli!“
Candu aceste-a cuventatu
Impregiuru a alergatu;
Nece dealuri, vâi costisie,
Nece munti, cóste tiepisie,
Nece noptea 'ntunecosa,
Neci furtun'a furiosa,
Nu-lu potura 'mpiedecá
De a-si stringe ostea sa.
Candu erá in diori de di
Elu fu gata a mori,
Cu a lui bravi fetiorasi,
Puisiori de romanasi;
Candu sorele-a resaritu
Elu in lupta-a si pornitu;
Candu erá sorele susu
Multa morte-a fostu adusu;
Candu erá decatra-amédiu
Turcii suferu greu necasu.

Candu se lupta cu 'nfocare,
Èta vine 'n fug'a mare
Unu puiu falnicu de pagânu
Si tientîndu chiar' spre romanu,
„Vei peri mei romanelu,“
— Dise turculu sumetielu —
„Seau se esi din asta tiéra
Astadi pan' decatra séra;
Déca-acést'a nu vei face
Capulu josu indata-ti jace!“
„Alelei! pagânu spurcatu,
Mente 'n capu nu ti-ai bagatu?“
— Maniosu a si strigatu
Romanasiu 'nfuriatu. —
„Nu te temi gente barbara
Se pasiesci in a mea tiéra,
Au nu sci mei turculetiu,
Cà Romanulu celu maretiu
Nu va lasá crud'a fiéra
Se-i strivésca a lui tiéra? —

Vei peri cá unu misielu
Astadi de-alu mieu palosielu!“
Candu aceste-a cuventatu,
Capulu josu i-a ratezatu.
Vediendu ffi de romanu
Ce-a facutu cu-acestu pagânu,
Cá si leii se-aruncara
Pre barbari crudu i taiara
Si din tiéra-i alungara.

* * *

Si candu pre*la-apusu de sóre
Ostea cea invingatorie
Serbá mândra serbatória,
Serbatória, veselia
Toti saltau de bucuria,
Cà-au scapatu de-acelu omoru
Seumpa, dulce tiér'a loru.

Gerasimu Domide.

Marti sér'a.

— Novela de A. Onaciu. —

(Urmare.)

III.

Pecurariulu.

Petrea pecurariulu despartindu-se de Veronic'a, a intratu la jupanulu Noe, cu care avea cev'a de ispravitu; — i-a fostu vendutu nesce lâna si miei, pentru cari mai-avea se capete de la domni'a lui vr'o dóue parale; — séu precum dicea dinsulu, vr'o doi potori.

Jupanulu Noe erá negutietoriulu satului, elu cumperá totu feliulu de marfe, — pâna si mosfele tieraniloru; si vindea totu feliulu de lucruri: pipe, aprindióre, golónde — vinarsu si vindea si seraci'a. — — —

Candu a intratu Petrea in casa, jupanulu Noe l'a salutat uumilitu, — luandu-si caciuliti'a de pe capu, si netezindu-si barb'a si ciupii de peru.

In casa la jidanu erau mai multi tierani asiediati la o mésa lunga; totu insulu avea o glagia de vinarsu inaintea sa; — in fruntea mesei siedea unu tieranu caruntu, cu mustétia lunga sucita, ochii i sclipoteau de sub genele mari si gróse, din pip'a cu tievèa scurta lasá fumuri mari.

Acestu omu erá Ionu Albutiu, séu cum lu-numescu de comunu: *Gur'a Satului*; — elu scie tóte câte se 'ntempla, si câte — nu se intempla. . . In siepte sate nu este baba mai rea si mai harnica de gura decátu elu; chiar si acú spunea ce-va interesantu, ca toti

lu ascultau cu gurile cascade, ma si jupanés'a Ruchel'a a esîtu din chili'a s'a de la copîi, se asculte si ea noutatile Gurei Satului.

— Buna sér'a, buna sér'a! — dîce Noe catra noulu óspe, — hei, ca arare-ori vini la noi, macaru dómne ce vinarsu bunu am. — Hei Ruchela, adà unu scaunu pecurariului!

Jupanés'a Ruchel'a a implinitu rînduîél'a.

— Asié ni; — siedî la noi, — urmà Noe — da sê-ti dau o tîra de vinarsu?

— N'am venitu eu se beu, — i respunde Petrea siedindu pe scaunulu adusu, — ci se-mi platesci potorii aceia, ce-i am la domnî'a-ta.

— Bine, bine — lu-intrerumpe jidanulu, frecându-si manile, — ca de n'ai bani ti-dau eu si in credîntia.

— Ti-am spusu, ca adi nu beu, — strigà pecurariulu maniosu.

Gur'a Satului si-intrerumpe povestirea, si intréba, ca cine a venitu, de face larma?

— Eu; — i respunde Petrea.

— Cine? lu-intréba a dáu'a óra.

— Eu, Petrea pecurariulu.

— Bine ca nu-i marti-sér'a, — respunde elu mai linu si si-desiérta glagi'a pâna 'n fundu.

— Jupanésa Ruchela, mai dà-mi o glagia! — strigà cu unu tonu ragusîtu, si intorcêndu-se catra Petrea, i dîce:

— Fartate Petre, vinà siedi lînga mine se bemu la olalta, si mi-dî un'a cu fluer'a — o hora din holtef'a mea; acést'a ni:

Canta cucu-n vîrfu de nucu,
Vine-mi vremea sê me ducu;
Canta cuculu pe trupina,
Ca mai am o septemana . . . .

Petrea si-scóte fluer'a din straitia, si dîce o doina gelnica, încâtu cu totii au prinsu a lacrimá. . . .

— Acést'a e pré gelnica, frate, — lu-intrerumpe Gur'a Satului inghitiendu un'a din glagia si sucindu-si mustetiele, — haid' se horimu patiél'a mea!

Arda-te foculu tíera straina,
Ca-mi facusi barb'a totu lâna,
Pe obradiu piele betrána . . . .

Cu totii au eruptu in risu si l'au silitu se taca.

— Bine, dar horiti voi! horesce tu Petre! — strigà dandu cu pumnulu in mésa, de tóte glagiele jocau, — horiti, si eu voi ascultá.

Pecurariulu Petrea erá cam necasîtu, nu multu s'a imbiatu, — elu pâna acuma nici n'a avutu alta mangaiare decâtu fluer'a si doinele; apoi cu unu tonu puternicu si sonor, care de atâte ori a resunatu pe vali si 'n codrii a inceputu:

Ventulu sufla, érb'a 'nspica,
Dorulu mandrei reu me strica;
Ventulu sufla, érb'a cresce,
Dorulu lelei me topesce . . . .

— Bine, fórte bine, — incuviintiarà cu totii,

— Hei, si eu horiam candu eram mai tineru, — se aude tonulu unui tieranu, — ca Petrea, de nu mai bine, apoi si-netezesce perulu dupa urechia, — si sucindu-si mustetiele, incepe doin'a :

Florica de pe ritu,
Nu gândi ca te-am urfuit;
M'am culcatu si-am adormitu,
Si la tine n'am venitu.

Apoi indestulitu cu sine a storsu glagi'a de vinarsu pâna 'n fundu. — Unii incuvintiau ca si Ilie horesce ca Petrea, altii nu; si din acést'a s'a apucatu a se sfadi cu totii.

— Nu faceti larma, — nu ve sfaditi, — strigà jupanulu Noe, — ca mi-s'oru scolá copli si mi s'a spariá jupanés'a; nu strigá asié tare bade Ioane.

Ionu Albutiu, gur'a satului, nici nu bagà in séma tém'a jidanului si cu unu tonu si mai innaltu urmà :

— Ce e dreptu, Petrea horesce mai bine decâtu Ilie; — dar marti-sér'a lu-intrece si pe elu.

— Marti-sér'a ! ? . . . cine l'a auditu ? — intréba mai multi, cu óre-si-care inspaimentare.

— Da, marti-sér'a, necuratulu, — continuà Ionu Albutiu, — eu l'am auditu, eu l'am si vediutu. In tóta nóptea, fia timpu bunu, fia viforosu, dupa cantatulu cocosiloru, la mediulu noptii, vine in satu, umbla cá o umbra necurata dela casa la casa, pâna ce da de vr'o féta, preste care are poteré; apoi pe ace'a o dragostesce, o desmérda, pâna o mai omóra, hei ca si marti-sér'a iubesce fetele frumóse ! . . . Apoi pâna in diori, cându cânta éra cocosii, fuge din satu, numai pâna atunci are potere . . . mergéndu, asié horesce de frumosu, de gelnicu, de ti se topesce anim'a. — Se inschimba necuratulu in chipu de fetioru. . . . Vai de acea féta, care tórce marti sér'a, ca apoi preste acea are potere. . . . Cu care féta siede marti-sér'a, ace'a nici nu se póte maritá biét'a; nu, cà-ci marti-sér'a nu o lasa asié usioru din biruinti'a sa, o dragostesce, o saruta, — apoi o ghidalesce pâna móre de risu; da, ca déca se marita, apoi nu are mai multu potere preste ea. . . . Nu vedeti, ca Veronic'a lui Georgie, a bocotanului, nu se marita, macar' a petítu-o unu clericu, omu de cinste si carturariu maré. . . . Dar' se-lu vedeti ca necuratulu cum vine in satu: e in form'a unui tiapu lanosu, cu córne scurte si gróse, apoi umbla in dóue picióre cá omulu, si urm'a-i-e cá de calu; inse candu se apropia de draguti'a sa, se 'ntórce preste capu si se preface celu mai zdravenu fetioru, — intr'o nópte in nóue forme se póte schimbá necuratulu.

Toti ascultau cu intristare povestirea infioratória, unii si-faceau cruce, ér altii díceau :

— Dómne, pazesce-me de celu necuratu !

Numai Petrea nu-si facea cruce, — elu séu nu credea . . . séu nu se temea de spiritele necurate. . . .

Timpulu inaintase, si óspetii jupanului Noe pe róndu s'au dusu cu totii; au remasu numai Petrea si Gur'a Satului.

Petrea siede intr'unu cornu de mésa, cu capulu radiematu pe mâna, si cauta la glagi'a cu vinarsu, pe care nici nu o atinsese cu buzele. Cine scie ce cugeta elu acum ? !

— Hei, fartate Petre! — lu-agraesce Gur'a Satului, — vedu ca esti superatu, vinà cu mine la voia buna, hai la siediatória!

Petrea nu i-a respunsu nimicu, — s'a redicatu de pe scaunu, si luandu-si caciul'a si bâtiulu, l'a insocitu.

IV.

In siediatória.

Nóptea e naintata si intunecósa, nicairi nu se vedea lumina, nu se aude sgomotu, casele tieranesci sunt negre cá si nóptea, si liniscite ca si candu locuitorii acelor'a s'aru fi mutatu din ele.

Numai la o casa in midilocolu satului se vede zare; tonulu doineloru strabate de acolo, prin nóptea lina. Ici cóle pe ulitia se ivesce o figura, si merge intr'acolo.

Acolo e siediatóri'a.

Sciti ce e siediatóri'a? — E cea mai placuta desfetare, si totu-de-odata cuprindere a copileloru tierene. Unu balu pomposu, o serata stralucita nu desfetéza, pe o domnitia dela orasiu atât'a, ca pe copil'a tieréna — siediatóri'a! — Dorulu — visulu copilei e: se póta merge cu furc'a in siediatória, cà-ci atuncea e féta mare, féta fetióra.

Fetele siedu de alungulu pe lângu paretu pe lavitie, in midilocu si pe lângu mésa fetiorii, pe vétra de comunu siede femeii'a casei, care din candu in candu pune gatege pe focu si face zare; séu se duce la mésa si aprinde opaitiulu. La lumin'a debila poti vedé tóte fetele satului torcându si horindu; — care de care se silesce se-si gate caerulu.

Pâna ce torcu horescu, spunu povesti si ciumeliture, si fetiorii le facu glume; apoi déca si-gata tóte caerile si este de in-de-mana atare fluerasiu séu cimpoeriu, — ce totu-de-una este, sfersiescu siediatóri'a cu dantiu.

In siediatória se facu cele mai placute jocuri si glume nevinovate. Fetiorii apuca fusulu feteloru, care apoi trebe rescumperatu cu o — sarutare.

Apoi decâtu se nu tórca, se o intréca celelalte, bucurosu o face ori care. . . .

Aici in siediatória vedemu mai tóte fetele, cu cari ne-amu intelnitu de cu séra la fântân'a satului, — ma si Veronic'a inca e aici. Se si mirau cu totii, ca cum de o-a lasatu, muma-sa?

— Precum se vede, nu se va alege nimica din credinti'a Veronicei cu clericulu; sioptesce o féta bruneta Irinei, — ca altcum muma-sa nu ar lasá-o se vina in siediatória.

— Nu, dieu — nu va fi, ca se teme de marti-sér'a, — dise Irin'a.

— Lasà-lu in stáni, nu lu-pomení, — sfersiesce cea mai dinainte vorb'a.

Tempulu erá tardíu, fetele si-au gatatu caerile; — fie-care avea câte trei patru fuse pline de tortu.

Acù a urmatu ciumeliturele.

— Ciumulcei cei, — incepe Ilén'a — am dóue gaine: un'a

alba, un'a négra; cea négra totu stringe si cea alba totu inprascia.
Gâciti ce-i?

— Cea alba e dîu'a, cea négra e nóptea, — gâcesce Irin'a;
cà-ci dîu'a ómenii se inprascie de-a casa, se ducu la lucru, si nóptea
é-ra-si i aduna a casa.

— Asié-i; e dreptu, — incuviintiara din tóte partile.

— Apoi acést'a nu credu, cà-ti gâcí, — urmà Ilén'a:

Me suisem intr'unu vîrfu de scaiu,
Si vediui taber'a unui craiu.

Toti se cugetáu, ca ce póte fi aceea?

— E pecurariulu! — striga Gur'a Satului dintr'unu cotu, —
candu se radiema pe bâtiu, si-vede tóta taber'a de oi. — De nu
credeti, intrebati de pecurariulu Petru, — urmà glumindu.

Petru dimpreuna cu ceialalti intari ca e asié.

— Dar' se ve spunu eu o ciumelitura, — agraesce voios'a
Anitia multimea — de sciu ca nici Gur'a Satului nu o-a gâcí.

Ciumulcei — cei,
Spuneti-mi ce-i?
Candú Ilén'a
Cosinzén'a
Vine 'n satu,
Striga la argati:
De gaini me aperati!
Cà-ci me facu ghemu,
Si de câni, nu me temu.

Toti se uitau la Gur'a Satului, si erau curiosi, ca óre gâcí-va;
dar' dinsulu numai si-sucea mustetiele 'si clatiná din capu: ca cum
de fetiti'a aceea, scie mai multe decâtu elu?

Vediendu Aniti'a ca nime nu gâcesce, li raspunde:

— Ilén'a Cosinzén'a e: rîm'a; cum de nu gâciti? dá nu sciti,
ca gainele o mânca, dar' câni nu.

— Rîm'a dieu! — incuviintiara cu totii.

— Apoi se ve arētu, ca si eu sciu ce-va; — díce Gur'a Satului,
tragëndu-se de la guritia in midiloculu casei.

Ciumelcei — cei,
Spuneti-mi ce-i?
Doi stau,
Doi dau;
Doi se róga rugului,
Doi se 'nchina cucului.

Cu totii si-sfarmáu capulu, — dar' nu poteau se gacésca.

— Spusu-v'am — díce Gur'a Satului, cu mandría, ca cu mine
n'are ce se prinde nime, — vediendu, ca nu gâcescu.

— Voiu spune dara eu, — urmà, — acést'a ciumelitura in-
sémna: mór'a.

Unii incuviintiau, altii ba; — dintre sgomotu deodata numai
se audí cimpói'a — si sfád'a se curmà.

Totu fetiorulu ié câte o féta, si jóca dealungulu, — chiue, —
si le invêrtiau peste mana si pe sub mana.

Petrea pecurariulu inca érá veselu, si elu dantiá, si inca cu
cine? — cu Veronic'a. —

Unu fetioru 'naltu lu-pizmue, ca jóca cu cea mai frumósá fétá,
si cá se-lu batjocorésca, prinde a-i chiuí :

Asta véra pe ogóre,
Fost'am pecurariu la cióre ;
Asta véra pe selisce,
Fost'am pecurariu la gâsce.

Dar' nici Petrea nu-i remase detoriu, ci i respunse :

Eu cu badea 'ntr'unu hotaru,
Nu ne 'ntelnimu de unu dealu ;
Eu cu badea lucru 'n rítu,
Dar nu-lu potu vedé de hádu.

La acést'a cu totii au risu bine, si mai multu nu a cutediatu
nime a se apucá de pecurariu, — care apoi urmá :

Veronica,
Mititica,
'Nalta, d'alba si frumósá,
Bun'a-i fi de cas'a nóstra !

Cimpói'a totu suná — si fetiorii dantiau cu placere. — Petru
dantiá cu patima pâna ací necunoscuta ; 'si-inbratiosíá aprópe joca-
tóra si-i descantá :

Vai de mine frumósá-su,
Frumós'am fostu de candu-su ;
Ca sum alba, da mi-sta bine,
Me iubesce ori si cine.
De n'oiu fi o — preotésá,
Totu voui fi muieré-alésá.

Cu acésta chiuitura Petrea tientea la víitoriu — da la víitoriulu
ferice — care nu peste multu — dupa cantatulu cocosiloru i 'a pro-
fetí bab'a Chib'a.

Ceialalti fetiori cu multu erau mai vioi, jocau, horiau si des-
cantau ; Petru inca jocá, dar acú numai in línu, elu nu se bucurá
atát'a de tempulu de fatía, cá de víitoriu.

Sunetulu cimpóiei, i rapiá cugetele si-i leganá sufletulu in
braciele dragostei ; ce i promitea víitoriulu celu mai de aprópe. —
Elu nu sciea, ca víitoriulu e necunoscutu — e indoelnicu ! . . .

Dantiulu se totu urmá. Inca n'au cantatu cocosii, — nu-i
timpulu de mersu a casa :

Frundia verde, de pe spinu,
Place-mi fét'a de romanu,
Ca nu pórta crinolinu !

Chiucesce unu fetiorasiu, care jocá cu Aniti'a. — Chiuitur'a
acést'a glumétia a facutu si mai mare voia buna, si dantiulu curgea
si mai vioiu, fetiorii éra s'au pusu la chiuiture.

Stefanu, care jocá cu Irin'a, incepù in linu, dupa cimpóia :

Frundia verde, de pe vía,
Am o sora pe campía,
Mie sora, — mamei fétá,
In trei ani o vedu odata,
Si atunci e superata,
C'a crescutu intre straini,
Cá si érb'a intre spini.

Cimpoeriulu întórce pe altu jocu, dechiarandu si aceea ; ca
'acést'a e dantiulu de pe urma. «

Petru, — cu ceialalti dimpreuna, — a sfêrsîtu dantiulu chiuindu :

Mergeti a casa muieri,
Bata-ve diu'a de eri ;
Mergeti si voi unguroi,
Bata-ve diu'a de joi ;
Mergeti dar' si voi române !
Benecuvinte-ve Domnule mâne.

— O ! nu-lu rabde pecurariu, ca alu dracului mai e ! catu de frumosu chiue, ca si cum le-ar cetî din carte, — dise o muiere de lânga cuptoriu catra vecina-sa.

Dantiulu s'a sfêrsîtu — fetele si-cauta fusele pline si furcele góle, se gata de mersu a casa.

— Oho ! — strigà Gur'a Satului, — eu inca n'am jocat, mai dî un'a cimpoieriule !

Cimpói'a éra suna, Gur'a Satului ambla de la féta la féta, din totu loculu capeta corfa, — a fostu silitu a jocá singuru — cá unu cucu.

Sare de la mésa pâna la usia, si intre risurile si hohoturile tineriloru chiue :

Eu de candu m'am apucatu,
Luni'a, marti'a n'am lucratu,
Ca nu mi s'a aretatu ;
Miercurile-su intré elé,
Si se tienu de multe rele ;
Joile inca-su legate,
Nu lucru se-mi facu pecate ;
Vinerile le cinstescu
Nu lucru, se pecatescu ;
Sambet'a-i praznicu legatu,
Nu lucru, me culcu 'n patu ;
*Doinec'a m'am scolatu,
Sap'a 'n mana am luat
Si la campu am alergatu.
Dar pop'a cu tóca a datu,
Si 'napoi m'a intornatu.
In fogadéu m'am bagatu. . .
Me 'ntelni cu saptulu winu
Lu-prinsei frate de cruce,
Pe palinc'a sora dulce ! . . .

— Ca bine ti-merge asié, pierde-véra ! — nici odata nu lucrí, — striga unii ridiendu, ér altii seriosu.

Apoi dantiulu s'a sfersîtu.

Au esîtu cu totii, opaitiulu a adormitu, — si cas'a s'a liniscitu.

Petru a petrecutu pe Veronic'a pâna in portitia ; au ascultat
ca óre parintii ei dormu ? in casa éra intunerecu si linisce. Ambii
s'au re'ntorsu, — au mersu de alungulu ulitiei si in capetulu satului
au intratu in colib'a babei Chib'a.

(Capetulu va urmá.)

Tieranulu si Pescariulu.

Unu tieranu la tergu se duse
Pesce vrându a têrgui,
Si-alegându-si unu crapu mare
Fara alta cercetare
Seriosu pe locu se puse
Pe la cód'a-lu mirosi.

Pescariulu la-asta vedere
Rabdarea de totu pierdiendu

Dîse ridiendu:

— Omu ciudatu cá tine, vere,
N'am mai vediutu de candu suntu
Pe-astũ pamentu.

Nici asié minte neróda
Se mirosi pescii la códa!

De e próspetu, de vrei s'affi, mirósà-lu la capu, crestine
Ca elu dela capu se împute, si o scie măcar cine.

— Despre capu, dîse tieranulu,
Nici mai este de vorbitu,
Cà-ci o sciu, o sciu sermanulu
Ca de multu s'a imputitu,

Vréu se vedu incai la códa, déca este precum spunu
Cà se póte din têmplare se remâna cev'a bunu.

*

Pre candu se scriáu aceste erá lumea mai năróda,
Cà totu mai credea la códa.

Acum pescele cu totulu: capu si códa s'a stricatu,
Si de-o-parte si de alt'a, tiene-ti nasulu astupatu!

C. Balacescu.

RISETE SI ZIMBETE.

Neamurile magariului. Doi domnuti, preambându-se impreuna, intâlniră pre unu sateanu care 'si batea cumplitu pre magariulu seu, ce se oprise si nu voiá a plecá din locu. Facünduli-se mila de bietulu animalu (dobitocu) agrairă pre sateanu se fia mai cu crutiare faća de magariu.

Sateanulu redicându-si palari'a din capu se întorse catra magariu si facündu-i o mare plecatiune, î-i dîse:

— Me iérta domnule magariu, me iérta cà-ci dieu de scieamu ca esti din *neamu de domni* te crutiamu.

Ospetiulu Uliului. Uliulu celu rapitoriu
Vrându s'arete ca elu este
Galantu si 'ndetoritoriu
L'alui mésa chemà preste
Cinci sute de porumbei.
Toti venindu cu voia mare
Uliulu sarí la ei
Sî-i mână pre fie-care.

Leacu in protiv'a friguriloru. Unu sateanu bolnavindu-se de friguri se duse la unu doctoru, care i-i si dadu un receptu forte lungu, fora ca se-i spuna ca trebuie se marga cu acel'a la apoteca, ca se i-lu pregatiasca. Sateanul ajungandu a-casa rupse in doue hart'a, pre care era scrisu receptulu, si diumatate o inghitit indata. Intra'ce'a fora de a folosi cev'a leacu, 'lu lasara frigurile, — er' elu, *recunoscatoriu si multiamitoriu ca toti Romanii*, duse medicului unu casiu si vre-doue galitie si dandui-le i-i multiami dicundu:

— Multiamu domnule doctoru de leaculu ce mi l'ai datu, dreptu ca abia l'amu inghititu dar' nici nu mi-a fostu de lipsa totu, ca me-a lasatu frigurile indata ce amu inghititu o diumatate, ce'alalta diumatate o amu lasatu pre alta data.

Sgarcitulu si socotel'a lui. Mai denadi unu sgarcitu Singuru mortea si-a doritu, Ca se nu mai cheltuesca Cu-alui lunga belta-sca. Ah! deca era se scia Ca mai mare o se-i fia Cheltuiel'a de 'ngropatu, Elu insusiu se-ar' fi rogatu: Vieti'a se-i-se lungesca Cheltuiel'a se-i scaresca!

„Calendarulu Sateanului Romanu pre anulul 1879.“

Redactoru — Editoru: **NICULAE F. NEGRUTIU.**

Cuprinde urmatoarele materii:

I. PARTEA CALENDARISTICA: Date chronologice. — Serbatorile si alte Dile schimbatoare. — Ajunurile (posturile) — Celea patru anu-tempuri. — Intunecimi in soare si luna. — **Lunile** — datulu curentu vechiu si nou, serbatorile besericei resaritene si apusene, fazele lunei si schimbabilul tempului, semne de tempu, resarirea si apunerea soarelui; — **Genealogia:** Imperatulu Rege alu Austro-Ungariei. — Principele Romaniei. — Presidele Franciei — Regele Italiei. — Regele Spaniei. — Regele Portugaliei. — **Cronologia** cu datele celorlu mai insemnate intemplemente din istoria romana nationala si datele deosebitelor inventiuni. **Tergurile de tiera.** — **Tabela timbreloru.**

II. PARTEA DE CETITU: **Descaptate Romane!** poesia de Andreiu Muresianu; **Pruncu-Ucigasiulu**, novela originala scrisa anume pentru poporu de Petru Dulfu; **Bravura Ostasiloru Romanu in Reboiulu contra Turciloru** — 1878. Cantata de Poetulu Vasile Alecsandri; **Ostasiloru romanu**, Penesiu Curcanulu, Sergentulu, Hora Curcaniloru, Hora dela Plevna, Capitanulu Romano, Hora dela Griviti'a, Fratii Jderi; **Bance poporarie** urmate de **Statutele reuniunei de ajutorare reciproca** de Teodoru Petri-sioru; **Canteculu Gintei Latine** poesia de Vasile Alecsandri; **Anuntia** noveleta de V. R. Buticescu; **Haid' se ridemu!** poesia de I. V. Adrianu; **In petitu** patania sioda de Ptru'ptruciea; **Bab'a vrajitoare** poesia de I. Grozescu; **Cig'a-Mig'a si Trenc'a-Flenc'a:** Suaturi practice, Minerva si Buha, De ce s'a maritatu dupa veduva, Pasiuulu de drumu — doftoru bunu, Folosulu postei, Singura mangaiere a fetei, De ce ausateni, prunci mai frumosi si mai sanetosi decatu orasieni, O regula a cuvenintiei. Cersitoriuulu, Doi boi de cinste, Cum suntu advocatii, Soldatulu dupa care plangu multi, Anii de slujba, Nare creri, Pasica crescuta din pistolu, Tiganulu smeritu, Celu alaltu picioru a gascei, Orbulu si Schiopulu.

Pretiuulu unui esemplariu e numai 35 cr. — tramisu pre posta

40 cr. v. a. — Totu alu 5-lea esemplariu se da in cinste.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu**, in Gherla.